

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 8, NO 16, STIP, 2023

ГОД. VIII, БР. 16
ШТИП, 2023

VOL. VIII, NO 16
STIP, 2023

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 8, Бр. 16
Штип, 2023

Vol. 8, No 16
Stip, 2023

PALMK, VOL 8, NO 16, STIP, 2023

DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM23816>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску Урлика, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет „Јурај Добрила“ во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет
Џулијан Чен, Универзитет Куртин, Австралија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania
Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania
Sunčana Tuksar, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia
Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany
Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt
Julian Chen, Curtin University, Australia

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска
Натка Јанкова-Алаѓозовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>. Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.
Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochorovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska
Natka Jankova-Alagjozovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenoski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krstev Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Сунчана Туксар, член на Уредувачкиот одбор на „Палимпсест“

FOREWORD

Sunčana Tuksar, member of the Editorial Board of Palimpsest

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 **Rossella Montibeler**

QUOTIDIANI ITALIANI E COVID-19: L'INFLUSSO DELLA PANDEMIA SULLA LINGUA

Rossella Montibeler

ITALIAN NEWSPAPERS AND COVID-19: THE PANDEMIC'S IMPACT ON THE LANGUAGE

25 **Sevda Kaman, Şeyma Ebru Koca, Nur Kılıçaslan, Muhammed Durmaz**

SEKSENLİ YILLARDAN GÜNÜMÜZE DEĞİŞEN ÖĞRENCİ ARGOSU

Sevda Kaman, Şeyma Ebru Koca, Nur Kılıçaslan, Muhammed Durmaz

STUDENT SLANG AND THE CHANGE IN STUDENT SLANG FROM THE EIGHTIES TO THE PRESENT

45 **Jonida Cungu, Teuta Toska**

PREPOSITIONS FROM A SEMANTIC POINT OF VIEW

57 **Blerta Ceka, Gëzim Xhaferri, Biljana Ivanovska**

DIE SOZIALE BEDEUTUNG VON ANGLIZISMEN IN DER DEUTSCHEN JUGENDSPRACHE: EINE VERGLEICHENDE ANALYSE ZWISCHEN 'DER STANDARD' UND 'COOL MAGAZIN'

Blerta Ceka, Gëzim Xhaferri, Biljana Ivanovska

THE SOCIAL SIGNIFICANCE OF ANGLICISMS IN GERMAN YOUTH LANGUAGE: A COMPARATIVE ANALYSIS BETWEEN 'DER STANDARD' AND 'COOL MAGAZIN'

67 **Марија Стојаноска, Виолета Јанушева**

СЛОЖЕНИТЕ ГЛАГОЛСКИ ФОРМИ ВО НАСЛОВИТЕ НА МАКЕДОНСКИТЕ ЕЛЕКТРОНСКИ МЕДИУМИ

Marija Stojanoska, Violeta Janusheva

THE COMPLEX VERB FORMS IN THE HEADLINES OF THE MACEDONIAN ELECTRONIC MEDIA

75 **Игор Станојоски**

МИНАТИТЕ ВРЕМИЊА ВО МАКЕДОНСКИОТ ПРЕВОД НА РОМАНОТ „ПРАЗНА МАПА“ ОД АЛЕНА МОРНШТАЈНОВА

Igor Stanojovski

PAST TENSES IN THE MACEDONIAN TRANSLATION OF THE NOVEL "BLIND MAP" BY ALENA MORNŠTAJNOVÁ

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 85 Марија Ѓорѓиева-Димова**
АПОСТРОФИЧНОТО ПЕЕЊЕ НА КОЧО РАЦИН
Marija Gjorgjieva-Dimova
THE APOSTROPHE IN KOCHO RACIN'S LYRIC
- 97 Danijela Kostadinović**
COSMOGONIC AND APOCALYPTIC VISION OF THE WORLD IN THE
PROSE OF ŽIVKO ČINGO
- 107 Mihrije Maloku-Morina**
SISTER CARRIE: TRAITS OF DREISER'S SELF-IDENTIFICATION
- 117 Turgay Kabak**
BİR KÜLTÜR TAŞIYICISI BİREY OLARAK İMDAT SANCAR VE BAYBURT
SAĞDIÇ DÜĞÜNLERİ
Turgay Kabak
İMDAT SANCAR AND BAYBURT SAĞDIÇ (BEST MAN'S) WEDDINGS AS
CULTURAL HERITAGE
- 129 Татьяна Вукелич**
ЛОЛИТА – ИКОНА И ДЕВУШКА С ОБЛОЖКИ
Tatjana Vukelić
LOLITA – FROM AN ICON TO A COVER GIRL

КУЛТУРА / CULTURE

- 143 Dejan Malčić**
IL POSTMODERNISMO NEL CINEMA DI DARIO ARGENTO E BRIAN DE
PALMA
Dejan Malčić
POSTMODERNISM IN THE CINEMA OF DARIO ARGENTO AND BRIAN
DE PALMA
- 153 Екатерина Намичева-Тодоровска, Петар Намичев**
РУСКИТЕ АРХИТЕКТИ ВО СКОПЈЕ ВО ПЕРИОДОТ МЕЃУ ДВЕТЕ
СВЕТСКИ ВОЈНИ
Petar Namichev, Ekaterina Namicheva-Todorovska
THE RUSSIAN ARCHITECTS OF SKOPJE IN THE PERIOD BETWEEN THE
TWO WORLD WARS

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

- 167 François Schmitt**
APPROCHE INTERCULTURELLE OU CO-CULTURELLE DE L'ALTÉRITÉ
DANS LE *CADRE EUROPEEN COMMUN DE RÉFÉRENCE POUR LES
LANGUES* ET SES OUVRAGES COMPLÉMENTAIRES ?
François Schmitt
INTERCULTURAL OR CO-CULTURAL APPROACH TO OTHERNESS
IN THE COMMON EUROPEAN FRAMEWORK OF REFERENCE FOR
LANGUAGES AND ITS COMPLEMENTARY WORKS?
- 179 Anastazija Kirkova-Naskova, Ivana Duckinoska-Mihajlovska**
EXPLICIT INSTRUCTION OF PRONUNCIATION LEARNING STRATEGIES
AND WORD-STRESS RULES: EXAMINING LEARNERS' REFLECTIONS
FROM DIARY ENTRIES
- 191 Mirvan Xhemali, Hysen Kasumi**
TEACHERS' PERCEPTIONS OF THE IMPORTANCE OF LINGUISTICS IN
THE TEACHING OF SPEAKING SKILLS IN EFL – A CASE STUDY IN THE
REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA
- 203 Andrea Frydrychová**
PRAGMATISCHE PHRASEME IN AUSGEWÄHLTEN DAF-LEHRWERKEN
FÜR DIE NIVEASTUFE A1
Andrea Frydrychová
PRAGMATIC PHRASEMES IN SELECTED GFL TEXTBOOKS FOR THE
LEVEL A1
- 215 Marsela Likaj, Ema Kristo**
VERMITTLUNG LITERARISCHER TEXTE IN BÜCHERN UND
METHODEN ZUM ERLERNEN EINER FREMDSPRACHE (AM BEISPIEL
DER DEUTSCHEN SPRACHE)
Marsela Likaj, Ema Kristo
TRANSMISSION OF LITERARY TEXTS IN BOOKS AND METHODS
FOR FOREIGN LANGUAGE LEARNING (THE CASE OF THE GERMAN
LANGUAGE)

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 229 Весна Мојсова-Чепишевска**
ШОПОВ ЦЕЛ ЖИВОТ СЕ ЗАЛАГАШЕ МАКЕДОНИЈА ДА ЗРАЧИ ВО
КУЛТУРНИОТ МОЗАИК НА СВЕТОТ
Vesna Mojsova Chepishevska
SHOPOV, THROUGHOUT HIS ENTIRE LIFE, HAS STANDED FOR
MACEDONIA TO RADIATE IN THE CULTURAL MOSAIC OF THE WORLD

- 241 Биљана Рајчинова-Николова**
ВИСТИНСКО УПАТСТВО ЗА КРИТИЧКИТЕ СПОСОБНОСТИ НА
МАКЕДОНСКАТА ИНТЕЛИГЕНЦИЈА ВО 19 ВЕК (КОИ *МАКЕДОНСКАТА*
КНИЖЕВНА КРИТИКА ВО XIX ВЕК ОД СЛАВЧО КОВИЛОСКИ, СКОПЈЕ,
ИМЛ, 2022)
Biljana Rajčinova-Nikolova
A REAL GUIDELINE FOR THE CRITICAL SKILLS OF THE MACEDONIAN
INTELLIGENCE IN THE 19TH CENTURY (TOWARD TO *MACEDONIAN*
LITERARY CRITICISM IN THE XIX CENTURY BY SLAVČO KOVILOSKI,
SKOPJE: IML, 2022)
- 253 Иван Антоновски**
ДОРЕЧУВАЊЕ ЗА АНТЕВОТО И АНТЕВСКОТО ПЕЕЊЕ И МИСЛЕЊЕ
СО НОВИ ИСЧИТУВАЊА
Ivan Antonovski
DISCLOSURE ON POETRY AND THE OPINION OF ANTE POPOVSKI
WITH NEW READINGS
- 265 Лидија Камчева Панова**
„ВОВЕД ВО АНАЛИЗА НА ДИСКУРС“ – ПЕРСПЕКТИВИ И
ПРЕДИЗВИЦИ
Lidija Kamceva Panova
“INTRODUCTION TO DISCOURSE ANALYSIS” – PERSPECTIVES AND
CHALLENGES

ДОДАТОК / APPENDIX

- 273 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ**
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ШОПОВ ЦЕЛ ЖИВОТ СЕ ЗАЛАГАШЕ МАКЕДОНИЈА ДА ЗРАЧИ ВО КУЛТУРНИОТ МОЗАИК НА СВЕТОТ

Весна Мојсова-Чепишевска

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје
vesnamojsova@hotmail.com

Апстракт: Книгата „Од онаа страна на Небиднината: разговори со Светлана Шопова за Ацо Шопов“ од Иван Антоновски има визура на оној ткаеж на кој инсистира и Блаже Конески во својата „Везилка“. Оваа книга се гради преку еден „прост и строг“ дијалог, „прост и строг“ муабет, како што пишува и самиот Антоновски во предговорот, „меѓу времињата – она на Шопов и денешното“ и „меѓу генерациите“. А тоа значи дека авторот требало темелно да го исчита Шопов и на тој начин таа сложеност да ја совлада и потоа да ја издигне, да ја трансформира до едноставен разговор. Зашто само на тој начин можел да ѝ биде (донекаде) рамноправен соговорник. Трудот е обид овој книжевен разговор меѓу Антоновски и Шопова да се исчита преку неколкуте модалитети на сеќавањето (сведок, спомен, сувенир, споменик и музеј).

Клучни зборови: *книжевен разговор, „ѝросѝ и сѝроѝ“ дијалоѝ, философија на сеќавањето, модалитетѝ на сеќавањето.*

Ако комунизмот успеал да го политизира естетското, а фашизмот да го естетизира политичкото, како што пишува Валтер Бењамин, и тоа токму преку една своевидна системност и произволност на знаците, тогаш според Данило Киш, прашањето на формата мора многу внимателно да се случува. Оваа негова идеја нè поттикнува на размисла токму за (нај)новите форми на книжевниот текст во овој страшно зовриен и поларизиран 21 век (за што сум споменувала и во некои други свои текстови и осврти). Дали разговорот (и тоа токму запишаниот) е некоја нова форма на книжевен текст? И зошто во време на силна моќ на медиумите и можноста брзо да се комуницира и да се разговара, се јавува оваа нова форма на книжевен текст? Дали можеби нè заборавивме вистински да разговараме? Дали заборавивме да си разговараме без притоа да се надвикуваме и плукаме? Заборавивме ли да го ислушаме соговорникот посветено? Од друга страна, проблематизирањето на односот на документарното, фактичкото наспрема фикциското остава трага на подлабок проблем. Затоа и во овој веќе заоден 21 век се појавува искрена потреба од таканаречен новреализам, па и новсубјективизам (на кој во повеќе свои текстови сум инсистирала) особено низ чинот на тој **книжевен разговор** како нова форма.

2023, кога се навршуваат 100-те години од раѓањето на Ацо Шопов, се затвори со промоција на едно исклучително издание – „Од онаа страна на Небиднината“ (Скопје, Дијалог, 2023).¹ Книгата е разговори со Светлана Шопова за Ацо Шопов, а ги водеше Иван Антоновски.

Пред тоа во период од триесетина години се појавија неколку такви книги на запишани/засведочени разговори. Последната беше онаа книга разговори со Влада Урошевиќ, „Кабинет на чуда со сидови од огледала“ од Владимир Јанковски (Скопје, Антолог, 2023), која ги содржи разговорите што Влада Урошевиќ и Владимир Јанковски ги воделе во временски опсег поголем од дваесет години. Така, првиот дел од книгата, „Огледало за загатката“, опфаќа дијалози водени во 2002 и 2003 година, вториот дел претставува еден подолг разговор од 2015 година, а последниот дел, „Кабинет на чуда“, разговори од 2023 година. И некој друг разговараше со Влада Урошевиќ и така се родија оние „Рудните слоеви на сеќавањето: разговори со Влада Урошевиќ“ на Људмил Спасов (Скопје, МАНУ, 2014, 230). За него, вистинската јадица се некои други книги, како „Разговори со Гете“ од Јохан Петер Екерман која кон крајот на 70-тите години на минатиот век ја носи во неговиот дом татко му, Александар Спасов, а, вистинската страст за ваков тип литература се разбудува кога пред неколку години до него доаѓа слична книга од Станко Ласиќ. И овие разговори се водени низ еден период од две-три години. Сепак, овој модел на **книга-разговори со еден автор** ги има своите темели во нешто повеќе од 30 години кога во 1991 година излегуваат култните „Разговори со Конески“ на Цане Андреевски, кој ова го работи како искусен и долгогодишен новинар и уредник на Македонското радио, а ги води, исто така, во опсег од неколку години (од март 1985 до април 1990).

Во тој поглед, книгата „Од онаа страна на Небиднината“ е посебна, зашто тој разговор меѓу Светлана Шопова и Иван Антоновски се случува во нецела година или поточно само во неколку месеци и тој период е време на една исклучителна посветеност на разговорот кој е обележан со љубопитноста, пиететот и почитта и кон Шопов и кон Шопова (и кон целото семејство Шопови) од страна на Иван Антоновски и од возбудата, растрепереноста и подготвеноста на Светлана Шопова да ни го открие оној Шопов кој не се открива во/преку неговото творештво (колку и да го знаеме), оној Шопов кој само таа го знае, оној Шопов каков што таа го познава и памети и сака.

Во оваа книга, впрочем како и во сите претходно споменати книги, шармот лежи во разликата во годините што стои како возраст меѓу соговорниците. Таа е мала меѓу Б. Конески и Ц. Андреевски, таа е скоро генерациска разлика меѓу В. Урошевиќ и Љ. Спасов, а уште поголема генерациска разлика се чувствува меѓу В. Јанковски и В. Урошевиќ и уште поголема или најголема меѓу И. Антоновски и С. Шопова. Згора на сè, ова се разговори кои се обидуваат да му дадат една друга визура на поетот и преведувачот, на дипломатот и промислувачот Шопов, но и на синот, сопругот, таткото, пријателот, другарот Ацо... Онака како што го памети

¹ Промоцијата беше во организација на Филолошкиот факултет при УГД во Штип, родниот град на Шопов, на 29.11.2023 година. Овој текст е преработена промотивна реч.

неговата Светлана Шопова. Затоа и го истакнувам значењето од едно вакво издание.

„Од онаа страна на Небиднината“ е **прва книга каде разговорот се води со најблискиот**: партнерката во животот, инспирацијата во работата, содружарката во тешките моменти, со Светлана Шопова, сопругата на Ацо Шопов. И така овој многу инспиративен и густ разговор, го храни и пои нашето читателско сеќавање со низа факти, личности, предели, настани, емотивни бранувања и неоспорни творечки искуства и човечки вистини, но на еден поинаков начин.

Од каде потребата за разговор кај Иван Антоновски токму со Светлана Шопова? Дали таа доаѓа од некои неврзани разговори што тој ги водел со Јасмина Шопова, ќерката на Ацо Шопов, тогаш кога се среќавале и со и без повод, особено по однос на промовирањето на Лирскиот дом на Шопов на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ уште таму во 2013 година? Зошто еден млад човек има потреба да растајнува за чекорењето од онаа страна на Небиднината? Дали главната причина е и во оној предговор напишан од самата Светлана Шопова кон изборот од негова поезија од пред точно триесет години под наслов „Долго доаѓање на огнот: Песните живот“ (Скопје, Либер-М, 1993) во кој Анте Поповски препознал „убав знак“ или „добра најава“ за една ваква книга-разговори? Навистина дали тој текст го испровоцира младиот Иван да поведе многу зрел разговор во кој Светлана ќе си го отвори срцето за сè она што е Ацо Шопов и за неа и за Македонија, а и за светот? Во предговорот кон оваа книга, Светлана Шопова вели дека тие зборови искажани од Анте Поповски пред триесет години ѝ останале како аманет што требало да го исполни и еве го, пред нас, целосно исполнет. Не е воопшто случајно што книгата е издание на Здружението за уметност и култура на живеење „Дијалог“ зад кое стои Веле Смилевски. **Книга-дијалог** објавена од „Дијалог“. Така што, оваа потреба за разговор е потреба колку на Антоновски, толку и на Шопова, но и на Анте Поповски и на Веле Смилевски. И така таа потреба станува полифонична. Тоа го почувствувал и оној кој ги поставувал прашањата, прецизно, точно, инспиративно, со големо познавање на творештвото, но и на животот на Шопов, но и онаа која со емоции, и весели и тажни, понекогаш и низ зборови-грутки, одговорала за оној Шопов кој само таа го знаела.

Оваа книга добива визура на оној ткаеж на кој инсистира и Блаже Конески во својата „Везилка“. „Од онаа страна на Небиднината“ е **„прост и строг“ дијалог**, **„прост и строг“ муабет**, како што пишува и самиот Антоновски во предговорот, „меѓу времињата – она на Шопов и денешното“ и „меѓу генерациите“. А тоа значи дека тој требало темелно да го исчита Шопов и на тој начин, таа сложеност да ја совлада и потоа да ја издигне, да ја трансформира до едноставен разговор. Зашто само на тој начин можел да ѝ биде донекаде рамноправен соговорник на Светлана Шопова и да знае кога и како треба да ја поттикне на одредени моменти кои, ете, таа сака да ги претрча или едноставно да не ни ги открие докрај.

И во оваа пригода да се повикам на онаа определба на најразлични

модалитети на сеќавањето. Во својот текст „Романот како философија на сеќавањето“ Елизабета Шелева истакнува неколку модалитети (кои ми помогнаа и при исчитувањето на некои други дела, а вклучително и на ова). Зашто и оваа книга разговори со Светлана Шопова за Ацо Шопов нуди една таква **философија на сеќавањето**. Од неколкуте, при исчитувањето на „Онаа страна на Небиднината“ можеби следниве се исклучително препознатливи.

* * *

Првиот модалитет се врзува со **сведокот** (како *актџер* на сеќавањето и *очевидец* на конкретен настан/инцидент од минатото) и секако безрезервно тоа е Светлана Шопова. Таа го отвора срцето, ја брка маглата од пред очи и ја започнува својата исповед пред Иван Антоновски. И што ни открива сведокот Шопова за нејзиниот Ацо која ете сака да стане и наш?

Овие разговори се еден вид биографија или обид за вистинската биографија на Ацо Шопов, иако како што вели Антоновски, Шопов „Сета биографија ја запишал во своите стихови...“ (2023, стр. 10), ама и покрај сè останува да нè скокотка: „каква беше неговата мисла за себеси надвор од творештвото преку кое може да ја исчитаме неговата интимна биографија?“ (2023, стр. 14). Така Шопова вели дека: „...во поезијата на Ацо, **бројот девет**, може да се доближи и до неговото лично искуство (...) тој ми има кажано дека девет години се грижел за мајка си, девет години секој ден носел вода од изворот Кежовица, на два километри од центарот на Штип, за да го измива со таа лековита вода нејзиното болно неподвижно тело.“ (2023, стр. 17). Или кога ни го открива неговиот личен однос кон **тишината**, па вели: „...тој беше човек повлечен по природа и тишината му беше поважна од гласот... Тишината беше дел од неговата личност, од неговиот карактер.“ (2023, стр. 18). Или кога ни признава дека „...тој имаше впечаток дека во неговите жили тече **крв** која е тешка како последица од генетска природа“ (2023, стр. 17) и го отвора своето срце за Шоповите песни „Има долу една крв“ и „Лузна“ што таа ги доживува како „душата и животот на Ацо“ (2023, стр. 16). Или дека изгубениот ракопис „Песни за Штип“ познат и под името „Ановите“ според насловот на една од песните, кој најверојатно го проголтава пламенот за да не дојде во рацете на тогашната полиција, има значење за некои мотиви кои стануваат доминантни во поезијата на Шопов. Имено, како што се сеќава Светлана, Анте Поповски „сметаше дека можеби постои врска меѓу стиховите на Ацо за **огнот, пепелта, јагленосаниот збор** со таа прва збирка што исчезнала во пламен.“ (2023, стр. 29, означеното е мое). Но, Светлана открива и за значењето на црвениот трендафил (како дел и од нивната семејна куќа) што потоа во текот на неговиот живот станува, како што кажува: „... симбол на неговата борба со крвта – со генот, и со **крвта во телото**.“ За да поентира: „Која иронија на судбината – творечки беше опседнат со телото, пишуваше **молитви на телото**, за да заврши на крај со борбата со крвта во неподвижното тело.“ (2023, стр. 188, означеното е мое). Така, спрегата меѓу осаменоста и болеста се забележува уште од неговата култна „Небиднина“. И пред сè и над сè **болката**.

Низ разговорот, Светлана го открива и семејството на Ацо, но тоа воопшто не е сувопарно редување на сликички од семејното стебло на Шопови. На коментарите на Антоновски за соодветни песни како „На крстопат“ (посветена на неговиот дедо, таткото на Костадинка Рушева, мајката на Ацо) или „Пијаница“ датирана на 30 декември од 1937 „во која некои го препознаваат неговиот татко, додека во другите песни, наспроти него се извишува фигурата на неговата мајка, за која самиот Шопов во неговите записи посведочил дека кај него ја всадила љубовта кон поезијата“ (2023, стр. 20), се надврзува признанието на Шопова: „Ацо бегаше од своето детство, но не во поезијата, туку во животот, надвор од неа. А во поезијата, постојано му се навраќаше, иако тоа можеби не е очигледно на прв поглед.“ (2023, стр. 21). И така преку песните посветени на неговата мајка се исцртува и таа. А отсуството на таткото и болеста на мајката стануваат две клучни точки во детето и момчето Ацо.

Сведокот Светлана како прв модалитет на сеќавањето ја открива и генезата на презимето Шопов и ни дозволува да сирнеме и во неговите ученички тетратки во кои допрва некој треба да ги открие и да ги истражи никулците како на подоцнежниот лиричар, така и на ангажираниот поет, онака како што неговиот син Владимир ги пронашол и никулците на полемичарот Ацо Шопов.

Но, Ацо е портретиран и како сопруг, маж, партнер, сопатник, татко. Тој е топол, полн со љубов, смирен, рационален сопруг и татко. Така го читаме преку очите на Светлана, низ призмата на нејзиното срце, на нејзината душа. Светлана вели: „Тагата се гледаше во неговите зелени очи... А јас, пак, кога ги гледав неговите очи, помислував на она негово ‘зелено вишнеење’ од ‘Небиднина’“ (2023, стр. 182). Првата нејзина средба со Ацо Шопов е скоро филмска (дали преку оној леток до кој доаѓа, леток со кој таа учи да чита, да го чита текстот што го пишува токму тој, или преку онаа нејзина рецитација на „Очи“ на приредбата кога таа е трета година во гимназијата „Јосип Броз Тито“). А драматично филмски станува, зашто Ацо не е прилика за Светлана, зашто тој е веќе разведен и има син. Сепак, победува љубовта и откако таа почнува да живее со него, целиот нејзин живот се менува. Но, се менува и тој на Ацо. И така потсетувајќи се на моментот кога Ацо ѝ кажува дека третата песна од „Молитвите“ ѝ е посветена нејзе, ни признава: „Со таа песна, како да ми кажа дека сум успеала кај него да побудам чувства со кои нешто во неговиот живот се менува и дека таа нова, наша љубов може силно да го заштити, да го ‘излечи’ од сè што преживеал, да го ‘издигне’ над сето она што се случуваше околу него и интимно се слеваше во неговите песни...“ (2023, стр. 68).

А со раѓањето на Јасмина, Светлана запознава еден нов Ацо кој за својата ќерка ќе почне да пишува и „детски“ песни, кои (о)стануваат само нејзини. Не смее да се занемари откритието што и за мене беше ново дека Шопов ја превел „Цицибан“ од Отон Жупанчич, како и делови од поезијата за деца на Јован Јовановиќ – Змај и Григор Витез, како и дека првите француски сказни за деца како „Црвенкапа“, „Мачорот во чизми“, „Пепелашка“ се во негов превод.

Ова што го посведочи Светлана за Ацо не може никој друг. Таа е **единствениот легитимен сведок на овој Шопов**. Шопов кој знае(л) да им дава поддршка на младите па отворено, гласно вели дека треба да престане играта со нив, која гледана од денешна перспектива е влог во тогашниот натамошен македонски книжевен развој. Таков бил неговиот однос кон Анте Поповски, Ташко Георгиевски, Живко Чинго, Атанас Вангелов, Ристо Лазаров... Шопов кој го поддржува(л) новиот концепт на издаваштвото преку новините што Божин Павловски ги воведува во „Мисла“. Шопов како познавач на југословенската филмска продукција. Шопов како инспирација за другите уметности (како кај Кирил Ефремов, Илија Пенушлиски, Димо Шумка...). Шопов како многу сакан меѓу југословенските писатели и како човек пријател со, но и почитувач на доста југословенски писатели (Изет Сарајлиќ, Мак Диздар, Иво Андриќ, Стеван Раичковиќ, Мира Алечковиќ, Бранко Ќопиќ, Десанка Максимовиќ, Драшко Реџеп). Шопов пријател и со Иван Минати, Цирил Космач, Бранко Крефт од Словенија, Славко Михалиќ и Весна Парун од Хрватска, Јеврем Брковиќ и Сретен Перовиќ од Црна Гора. Шопов како прв македонски автор преведен на словенечки. Шопов како умешен дипломат, како голем амбасадор на својата земја. Шопов како реален „Болен Дојчин“ кому пополека болеста му го крши телото, му ја одзема силата, му ја снеможува раката, му го секнува зборот...

* * *

Вториот модалитет гравитира кон **споменот** (*како менијална слика или реконструкција на миналото искуство*).

Споменот што Светлана го носи за Ацо е спомен што таа сака да го имаме и ние, па го портретира како „прекрасен човек“, но „затворен по природа“. Вели: „...паѓаше в очи дека станува збор за една маркантна личност, чие присуство не можеше да остане незабележано. Но, истовремено, неговиот благ поглед, неговата дискретност и ненаметливост збунуваа.“ (2023, стр. 9). Неговото опишување е обележано преку **дихотомијата скромност – нескромност** па кажува: „И откако направи забележана кариера на југословенско ниво, и откако постигна историски значаен успех во дипломатијата, и откако веќе имаше блиски релации со толку влијателни личности, Ацо не се промени, тоа беше истиот Ацо, само веќе со многу искуства, и не само пријатни туку и болни и тешки, и споделени, и премолчани...“ (2023, стр. 15). За да ѝ ја спротивстави на оваа слика перцепцијата дека: „Ацо не сметаше дека сè што напишал е генијално, но тој не беше ‘скромнен’ во пишувањето, ниту имаше скромно мислење за тоа што го пишува.“ (2023, стр. 15).

Ама тука е и **страгот од заборавот на споменот**, зашто како да се разбере потегот на Светлана да реши онаа негова последна „Клошарска песна на поетот“ која ја носи и посветата „На мојата С.“ (чиј машинопис со автографски податоци е дел и од самата книга – 2023, стр. 191) да не ја предаде во Фондот „Ацо Шопов“ во Архивот на МАНУ, освен како нешто од што не сака да се раздели за да може, имајќи ја крај себе, постојано да си го освежува споменот за неа и споменот за нивната љубов. Исто како

што никогаш нема да избледи споменот за Шопов како страствен пушач, зашто нема фотографија од него, а тој да нема цигара во раката, како на онаа од Струшките вечери на поезијата од 1966 (2023, стр. 95) или на оние две кои ги фатиле неговите мигови како дипломат (2023, стр. 151) поместени во оваа книга. Дури и додека ги читав овие разговори, пред мене постојано излегуваше покрај неговиот лик и таа негова цигара во која како да е собран и самиот негов живот и сите клучни мотивски ориентации, и битните поетски слики како: пепелта, огнот, црното сонце, телото... **Шопов и цигарата како ритуал или како молитва, како страст, како небиднина...**

Во овој контекст не смее да се заборава и недоволното или несоодветното вреднување на некои песни, збирки, преводи, објави на Шопов. Таков е случајот со „На Грамос“ како исклучително храбра збирка за тоа време (заради која добри десет, а можеби и повеќе години, Шопов не можел да добие виза за влез во Грција), а која и покрај замолчаноста на тогашната критика, според Анте Поповски, извршила силно влијание врз втората поетска генерација, генерација на која припаѓа и самиот Анте. Исто, како и за „Небиднина“ која не доаѓа на дневен ред, како што вели Светлана, секако поради страстиите што ги донел скопскиот земјотрес. „...самиот збор ‘небиднина’ имаше некаков посебен призвук непосредно по земјотресот. Помнам“, се сеќава Светлана, „дека мајка ми, која беше посветена читателка, интелектуалка, му рече: ‘Ти, Ацо, како да го претчувствувааш ова што ќе се случи и каква небиднина ќе нè снајде’. Ми се чини дека тогаш повеќе внимание привлече зборот ‘небиднина’ отколку збирката и песните во неа.“ (2023, стр. 83). И на овие сеќавања се надоврзуваат и она за забораен текст за земјотресот во Скопје, па и за подзаборавените преводи на „Сирано де Бержерак“, „Сид“ и „Хамлет“ (за кој ја добива наградата „11 Октомври“), како и оној за забораот на „бисерот“ на македонската книжевност за ваташките младинци „Дванаесетмината од сончевата колона на младоста“. Тука е и оној тежок молк за првата збирка сатирична поезија во Македонија објавена во 1968 година, „Јус-универзум“, како збирка песни критика на севкупната (до)тогашна стварност.

* * *

Третиот модалитет се чита како **сувенир** (како *артефакт*, *предметен доказ*, *непосредно или асоцијативно поврзан со минато доживување*, *најчесто илустрација*) и тој најсилно е изразен преку онаа интимна поврзаност на Шопов со Франција и Африка, преку неговиот влог во зближувањето на двете земји, на Македонија (како дел од југословенската федерација) и на Франција, и посебно на Сенегал, на двете култури, на македонската (како дел од југословенската) и на сенегалската (која е дел и од африканската и од франкофонската култура). Во тој контекст е и онаа мисла на Антоновски: „...препевите на Шопов на песните на Сенгор се врв и на неговата преведувачка кариера.“ (2023, стр. 165). Вистински сувенири се епизоди што ни ги откриваат судирите меѓу југословенските книжевни списанија „Књижевне новине“ и „Сведочанство“, а малку подоцна и меѓу „Савременик“ и „Дело“

што ќе се пресликаат и во македонската средина меѓу „Современост“ и „Разглед“ како и меѓу „Хоризонт“ и „Млада литература“. Сувенири се и оние епизоди каде Шопова отворено зборува за книжевните полемики, како и општествените конфронтации меѓу Шопов и Ѓурчинов, кои во подоцнежните години прераснуваат во пријателство. Тоа пријателство, пак, и денес продолжува преку децата (Јасмина Шопова и Анастасија Ѓурчинова). Но, и обратно, како од најдобри пријатели, доаѓа до конечно разидување меѓу Шопов и Јаневски на Струшките вечери на поезијата во 1969 година и бидејќи тој, според кажувањата на Светлана, бил човек кој се врзувал со пријателите, не можел ова разидување со Славко да го преболи така лесно. Особено тешко му паѓа кога сфаќа дека некои неформални разговори на седенка во доцните ноќни часови, од што дописникот на белградска „Борба“ ќе направи вест, прави во Друштвото на писателите навистина, како што вели Светлана, да „зовре“.

Иако се исполнети со податоци, имиња, места, настани, разговорите меѓу Антоновски и Шопова течат питко, со анегдоти како мали издушувања, со убава смисла за хумор од страна на Светлана. Така, разговорите исцртуваат и некои соѕвездија на спротивставености (конфронтации), но и на истомисленици во македонската култура, но и на општествената сцена како автохтона, ама и како дел од тогашната југословенска култура и општествена стварност, потсетувајќи нè на паровите: Славко (Јаневски) – Ацо наспрема Лазо (Мојсов) – Крсте (Црвенковски), или Славко – Владо (Малески), или Шопов – Старделов, или А. Шопов – Г. Стефановски, но и некои книжевни тријади Ацо – Славко – Блаже (Конески), Блаже – Анте (Поповски) – Ренцов, Ацо – Славко – Ежов. Разговорите ги откриваат и вистинските пријатели на Шопов, но и на семејството Шопови, како Анте (Поповски со сопругата Соња) и Конде (Димитар Кондовски со сопругата Хилда), чии пријателства останале до крај! Како и онаа врска меѓу семејствата Сенгор и Шопов кои ги надминале и формалното, и официјалното, и дипломатското, и политичкото...

* * *

Четвртиот модалитет се врзува со самиот **споменик** (како монументална *џрабба шиџо ја џодоржува архииџекџоникаџа на сеќавањето*). Самиот Шопов е споменик. И не затоа што Светлана сака така да го прикаже. Туку, едноставно, зашто тој е токму тоа – споменик. Секогаш кога можел, па и кога не можел (или не смеел како кога македонскиот јазик бил забранет за употреба, а Ванчо Прке и Кочо Рацин го охрабриле да пишува на македонски), тој преку љубовта за книжевноста, ја изразува и својата љубов кон македонскиот јазик. И обратно! Таа негова посветеност трае сè до последниот негов стих, а се интензивира по неговото враќање од Африка и се засилува со неговата збирка „Песна на црната жена“ со најбитната порака која со нас ја споделува и Светлана кога ни вели: „...откривајќи го светот, подобро ја запознаваме својата татковина, а откривајќи ја татковината подобро го запознаваме светот. Ацо успеа да го оствари тоа, и како поет, и како дипломат.“ (2023, стр. 166).

А вистински мали споменици се сите тие оживеани места на некогашното негово живеење кои биле култни за Шопов во минатото... Зашто преку тие негови освојувања на просторите (југословенски, европски, африкански, скопски, белградски, париски, дакарски), преку неговите патувања за кои раскажува Светлана се исцртува посебна географска карта. Географската карта на Шопов (како некој нов континент). Така заради Шопов, иако стотици и стотици километри оддалечени, Вардар како да стана притока на Сена, а во исто време, и Сена како да беше притока на Вардар (како далечно ехо од стиховите на песната „Во еден од центрите на Париз“ од збирката „Дрво на ридот“). Заради Шопов, Штип и Жоал стануваат: „Два града мали и речиси безимени / А обата со иста љубов збратимени“ (од песната „Штип и Жоал“ во збирката „Песна на црната жена“). А над нив мостовите што ги поврзуваат двете култури, (француската и македонската) изградени од него и од неговите и нашите претходници. И зближувајќи ги Сенегал и Југославија (со посебен акцент на врската меѓу Сенегал и Македонија) и дипломатски, но и поетски и културолошки, Ацо успева да го донесе Сенгор во својата дома. Најпрвин во дворецот на Брдо кај Крањ (каде Тито го одликува со Орден на југословенската голема ѕвезда заради неговото поенергично учество во Движењето на неврзаните), а потоа од Словенија, да го пречека во најсвојата дома, во Македонија, која во она време Тито ќе ја именува како „републиката на поезијата“, да го дочека во Струга како добитник на Златниот венец на Струшките вечери на поезијата. И така во Струга **ќе се прегрнат поетот-амбасадор и поетот-претседател**, но пред сè ќе се прегрнат Ацо и Леополд како поетски браќа.

Во тој поглед, за мене како читател особено беа поттикнувачки и инспиративни сите оние простори, места, земји (како што е бившата СФРЈ, или бившиот СССР или Движењето на неврзаните земји) оживеани во говорот, во раскажувањата на Светлана Шопова, кои повеќе и не постојат или опстојуваат во некои нови, видоизменети форми.

* * *

Петтиот модалитет е музејот (како археолошка локација, наменета за институционализација и складирање на сеќавањата во облик на конкретни предмети од минатото).

Безрезервно такви мали книжевни музеи читаме во сите оние многубројни приказнички околу големата приказна за поетот и дипломатот Шопов. Интересно е што доволно често Светлана си ги позајмува мислите на Ацо (како артефакти, како експонати во музеј), го цитира зашто чувствува дека не може подобро да го каже ако го прекаже, т.е. ако го парафразира. На тој начин таа му го позајмува, му го дава својот глас, го оживува и му допушта слободно да влезе во овој разговор. Тие партии прераснуваат во **мали филозофски симпозиуми** (онака како што овој поим го сфаќа Платон). А Светлана скоро секогаш е подготвена да одговори на сите, и лесни и тешки, прашања поставени од Иван. И затоа одсвонуваат некои нејзини мисли кои ги откраднува, позајмува од Ацо, мисли кои стануваат и нејзини како онаа

дека „...поезијата и воопшто уметноста секогаш на крајот победуваат над политичките и политикантските интереси.“ (2023, стр. 105).

„За него, самиот збор ‘поет’, како и зборот ‘поезија’ беше светост.“ (2023, стр. 197) ќе заклучи Светлана Шопова. „А што е литературата ако не е обид да се запомни изгубеното за да стане тоа повторно пронајдено. И што е литературата ако не е архив, но архив кој не е архонски, врзан со законот, ниту владејачки, ниту, пак, аркански – таен – (Arcanum), туку јавен и либертански архив, архив достапен за сите што умеат и што сакаат да читаат“, пишува Цепароски во својот труд „Меморија, архив, боемство“ (2012, стр. 212). Впрочем, сите три ја обележуваат, исцртуваат и книгата „Од онаа страна на Небиднината: разговори со Светлана Шопова за Ацо Шопов“.

Затоа и оваа книга на Иван Антоновски, иако јас повеќе би сакала да ја оквалификувам како коавторска книга на Антоновски и Шопова, се доживува како складиште на знаци и значења и затоа покрај својата примарна улога на убава книжевност ја има и улогата на вистински архив. Книжевен архив кој беше промовиран во неговиот Штип и тоа на 29 ноември (инаку државен празник на една држава која Шопов ја претставуваше кога беше амбасадор во Сенегал и датум врзан со името на улицата на која живееја Ацо, Светлана и Јасмина во Скопје). Овие разговори, како што вели и самата Шопова, се и вистински влог во книжевната и културната историја, а со тоа и во историјата на Македонија. А бидејќи книгата не постои надвор од читателите, како што мисли големиот Борхес, посакувам и оваа книга да има свои вистински читатели, но и критичари, како што тоа го имаше (требаше да го има) и творештвото на Ацо Шопов.

Библиографија

- [1] Антоновски, Иван (2023). *Од онаа страна на небиднината: разговори со Светлана Шопова за Ацо Шопов*. Скопје: Дијалог.
- [2] Бут, Вејн (1976). *Реторика и проза*. Београд: Нолит.
- [3] Тодоров, Цветан (2004). *Должносии и наслади*. Скопје: Фондација за македонски јазик „Небрегово“.
- [4] Цепароски, Иван (2012). Меморија, архив, боемство. Зборник XXXVIII Научна конференција, Меѓународен семинар за македонски јазик, литература и култура. *Литература*. Скопје: Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, 209-216.
- [5] Шелева, Елизабета (2008). Романот како философија на сеќавањето. *Блесок*. Скопје: јануари-февруари, бр. 58.

* * *

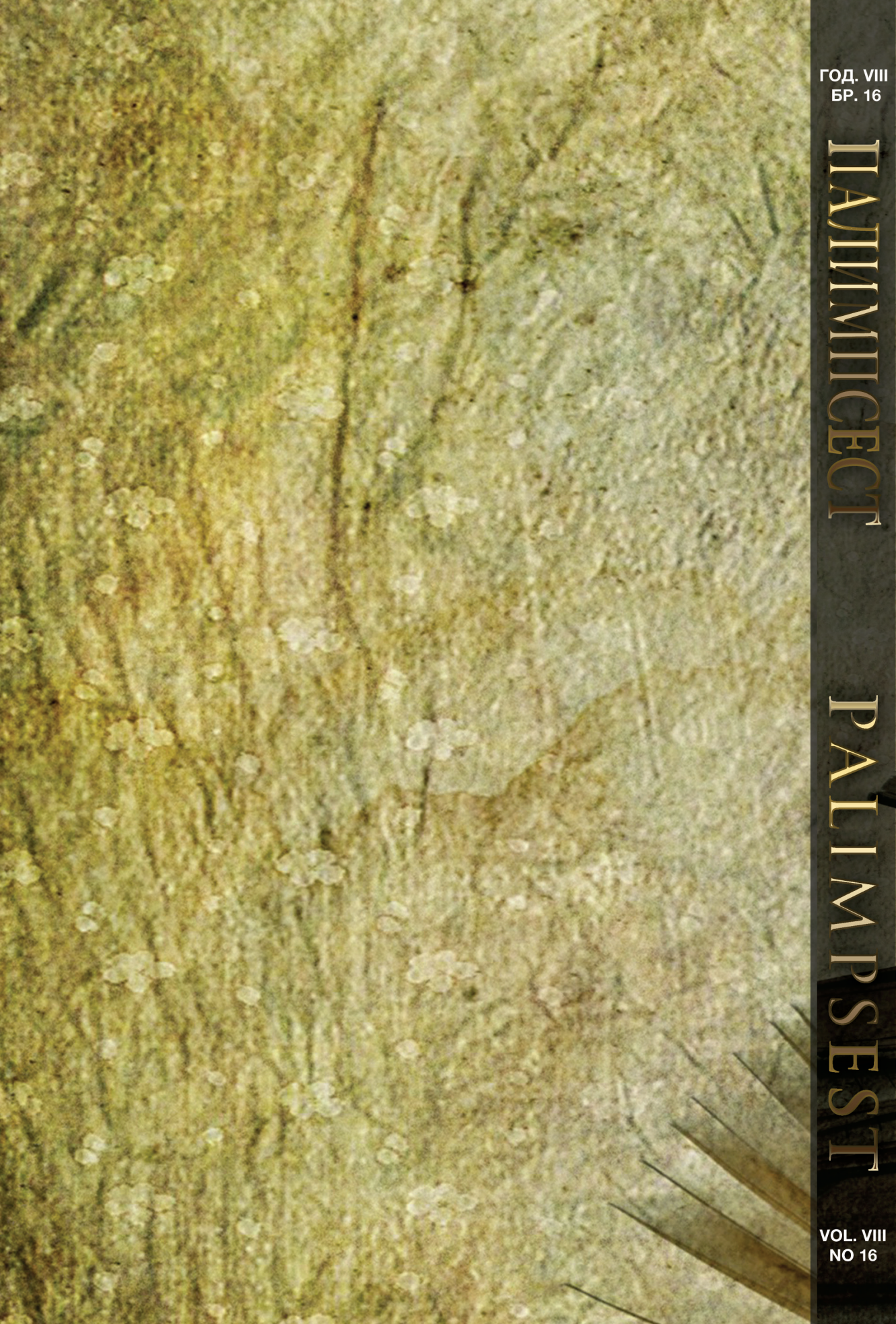
- [6] Slabinac, Gordana (1996). *Zavođenjem ironijom*. Zagreb: Biblioteka Zavoda za znanost o književnosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- [7] Stojanović, Dragan (1984). *Ironija i značenje*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Vesna Mojsova Chepishevska
Ss. Cyril and Methodius University, Skopje

**Shopov, throughout his Entire Life, has Standed for Macedonia to Radiate in the
Cultural Mosaic of the World**

Abstract: The book “On the other side of the Not-Being: conversations with Svetlana Shopova about Aco Shopov” by Ivan Antonovski has a vision of that weaving that Blazhe Koneski insists on in his “Embroidery”. This book is built through a “simple and strict” dialogue, a “simple and strict” conversation, as Antonovski himself writes in the preface, “between times – that of Shopov and today” and “between generations”. And that means that the author had to thoroughly clean Shopov and thus master that complexity and then elevate it, transform it into a simple conversation. Because only in that way could he be a (somewhat) equal interlocutor to Shopova. The paper attempts to clear this literary conversation between Antonovski and Shopova through the several modalities of memory (witness, memory, souvenir, monument and museum).

Keywords: *literary conversation; “simple and strict” dialogue; philosophy of memory; modalities of memory.*

ГОД. VIII
БР. 16

ПАЛИМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. VIII
NO 16